

Rörelsehinder

Rörelsehinder är ett samlingsbegrepp för olika diagnoser. De vanligaste diagnoserna är Cerebral pares (CP), ryggmärgsbräck, muskelsjukdomar och förvärvade hjärnskador som alla på något sätt skapar nedsatt rörelseförmåga. Orsakerna till funktionsnedsättningen kan vara att det har uppkommit under fostertiden eller på grund av skada eller sjukdom.

Stora variationer

Det finns stora variationer inom ovanstående diagnoser. Allt från att delar av kroppen till att hela kroppen är påverkad. Att ha ett rörelsehinder innebär inte alltid att man är i behov av rullstol eller andra förflyttningshjälpmedel utan innefattar all motorik. Det kan handla om finmotoriska svårigheter, att inte kunna samordna olika rörelser eller påverkan på den motorik som krävs för att äta, svälja och tala.

Rörelsehindrets omfattning behöver inte säga något om personens kognitiva förutsättningar. Någon med en liten rörelsenedsättning kan ha stora inlärningssvårigheter medan en annan med rörelsenedsättningar i flera kroppsdelar inte har några inlärningssvårigheter. Rörelsenedsättningen kan alltså finnas med eller utan hjärnpåverkan. Det finns också de som har funktionsnedsättningar inom flera områden förutom sitt rörelsehinder, exempelvis synnedsättning, hörselnedsättning och utvecklingsstörning.

Språkutveckling och kommunikation

Rörelsehindret påverkar ofta talet. När man talar kan det bli fördröjningar både i initiativ och i svar. Om motoriken och den samordning som krävs för att tala är påverkad blir talet både otydligt och långsamt. Även förmågan att formulera sig och hitta rätt ord eller uttryck kan vara påverkad. I de fall rörelsehindret är kombinerat med en eller flera andra funktionsnedsättningar påverkas språkutvecklingen även av dessa.

Alternativa kommunikationssätt

De som på grund av sina motoriska svårigheter har svårt att uttrycka sig via talet, eller de som på grund av en hjärnskada har svårt med förståelsen av talat språk, kan använda sig av gester, tecken, bilder eller symboler för sin kommunikation. Det är vanligt med kombinationer av olika sätt.

Det alternativa och kompletterande sättet att kommunicera, när det inte sker med gester och tecken, kräver olika hjälpmedel. Kommunikationshjälpmedlen är personliga och provas ut och förskrivs av landstingens habiliteringsverksamheter. De här hjälpmedlen behöver vara tillgängliga i alla situationer och kan behöva kompletteras och anpassas för förskole- eller skolmiljö så att eleven kan vara aktiv och delta i alla aktiviteter och ämnen.

Förståelse för begrepp

För många leder rörelsehindret till brister i form av upplevelser och erfarenheter som ligger till grund för förståelsen av olika begrepp. Förståelsen för flera begrepp utvecklas i tidig ålder och motoriken spelar då en central roll för barnets utveckling. Som exempel förståelsen för olika lägesbegrepp om man inte i och med sin egen kropp har fått uppleva över, under eller på. Här behöver man redan under förskoletiden skapa tillfällen och anpassningar i miljön för att kompensera för det barnet inte kan göra på egen hand.

Vad kan underlätta lärandet?

Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK)

Kommunikativt stöd, exempelvis symboler, bilder, rörliga eller ritade tecken kan användas som uttrycksmedel, som komplement till språk eller som alternativ till språk.

Digital form

Digitala läromedel ger goda möjligheter att arbeta med stöd av både ljud och bild och kan underlätta de motoriska momenten. Det är också viktigt för eleverna att kunna navigera i läromedlet med alternativa styrsätt.

Alternativa styrsätt

För många elever med rörelsehinder är det svårt att komma rätt till tryckpunkter, utföra svepande rörelser, placera flera fingrar på skärmen eller att kunna lyfta bort fingret utan att dra på skärmen. Alternativa styrsätt innebär att det digitala läromedlet eller programmet är utvecklat så att det kan styras och fungera med olika alternativ. Det kan exempelvis innebära att du navigerar med en eller två kontakter, med pekskärm, ögonstyrning, muspekare, joystick eller med hjälp av tangentbordet.

Inlästa texter med textföljning

Det är bra med inlästa texter som har textföljning, det vill säga där man kan lyssna och samtidigt följa med i markerad text. Eleven kan behöva lyssna i olika hastigheter.

Göra egna inställningar

Individuella inställningar, att exempelvis kunna förstora och välja bakgrundsfärg i läromedel underlättar för många elever. Ordprediktion som föreslår ord medan man skriver kan innebära att arbetet förenklas i samband med olika övningsuppgifter. För en del elever kan tillgång till bilder som komplement till text vara till hjälp.

Alternativa verktyg

Att använda alternativa verktyg, till exempel talsyntes eller rättstavningsprogram, är bra för många elever. Det bör vara möjligt att använda talsyntes även vid inskrivning av text. Läromedel med uppgifter som kan utföras och sparas direkt i datorn ökar självständigheten.

Lättlästa texter och tydlig layout

En del elever behöver läromedel där texterna är lättlästa, det vill säga texter som i olika grad är kognitivt anpassade. Det kan även vara viktigt med en anpassad layout, där exempelvis text och bild samverkar och där bilderna inte innehåller många detaljer. Detta gäller såväl i tryckta läromedel som i digitala.

Var finns eleverna?

De flesta går i ordinarie grund- och gymnasieskolor men det finns några RH-verksamheter i landet, det vill säga speciella verksamheter för elever med grava rörelsehinder. Det finns även några Riksgymnasieskolor för elever med rörelsehinder.

När det handlar om elever med fler funktionsnedsättningar utöver rörelsehindret kan grundsär- och gymnasiesärskolan vara aktuell.